

Slaviček, Lubomír; Šeferisová Loudová, Michaela

Editorial

Opuscula historiae artium. 2022, vol. 71, iss. 1-2, pp. 3-6

ISBN 978-80-280-0153-7; ISBN 978-80-280-0154-4 (online; pdf)

ISSN 1211-7390 (print); ISSN 2336-4467 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/OHA2022-1-2-1>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.77453>

Access Date: 21. 12. 2024

Version: 20230131

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Editorial

---

6. června 2022 uplynulo 100 let od narození prof. Ivo Krška, jednoho z prvních poválečných absolventů brněnského Semináře dějin umění Masarykovy univerzity, který zde následně působil i jako dlouholetý pedagog. Krsek se pak spolu se svými spolužáky, vrstevníky Vlastou Kratinovou (1920–2005), Milošem Stehlíkem (1923–2020) a jen o něco mladším Zdeňkem Kudělkou (1926–2000), podstatným způsobem zasloužili o výrazné oživení badatelského zájmu o umění baroka na Moravě. V jeho případě to bylo především prohloubené poznání malířství 17. a 18. století a tvorby jeho představitelů. Toto výročí, spolu se skutečností, že si v příštím roce připomeneme i 30 let, které nás dělí od Krškovy smrti, se pro jeho žáky a pokračovatele stalo podnětem a výzvou připomenout tuto výraznou osobnost brněnské školy dějin umění a uctít její památku vydáním dvojčísla periodika vydávaného brněnským seminářem, do něhož po léta on sám usilovně přispíval. Proto se redakce při jeho přípravě obrátila na řadu domácích i zahraničních specialistů, zabírajících se obdobnou problematikou jako Ivo Krsek. Jsme upřímně rádi, že většina z oslovených naší žádost s povděkem přijala a své příspěvky dodala. Díky tomu se podařilo sestavit soubor čtrnácti metodologicky rozmanitých studií, v nichž se jejich autoři, příslušníci různých generací, snaží reflektovat a podle možností také doplnit a prohloubit výsledky, kterých Ivo Krsek při svém soustředěném zpracování střeoevropského, popřípadě italského malířství raného novověku dosáhl.

Úvodní *laudatio* Tomáše Valeše *Snění o Maulbertschovi. Ivo Krsek (1922–1993) a objevování „rakouského“ barokního malířství ve střední Evropě* přibližuje osobnost jubilanta především ve vztahu k jednomu z ústředních témat jeho badatelského zájmu, koncentrovanému na sugestivní výtvarný projev jednoho z protagonistů vrcholné fáze rakouského barokního malířství Franze Antona Maulbertsche. To vhodně doplňuje revidovaný soupis jeho prací publikovaných v letech 1949–2022, včetně kritických ohlasů, jichž se dostalo nejen jím, ale i jejich autorovi. Těžiště dvojčísla pak logicky tvoří příspěvky o umělcích, k jejichž tvorbě se přednostně upínal Krškův dlouholetý badatelský zájem. Kromě nich jsme se rozhodli znovu zveřejnit i jednu z jeho klíčových časopiseckých studií *Maulbertschovo „Vysvobození panny“ v Moravské galerii v Brně. Ke vztahu F. A. Maulbertsche k P. P. Rubensovi*, která byla původně publikována v roce 1979 v časopise *Umění*. K rozhodnutí otisknout ji v nezměněné podobě, tentokrát však v anglickém překladu, nás vedla skutečnost, že studie, představující mimořádně závažný příspěvek k poznání díla Franze Antona

Maulbertsche, zůstala zahraniční odborné veřejnosti kvůli jazykové bariéře jen obtížně dostupná. Maulbertschově tvorbě, konkrétně výkladu ikonografického programu freskové výzdoby ve farním kostele v zadunajské Pápě, kde malíř v letech 1782 a 1783 znázornil svatoštěpánskou legendu, věnuje pozornost pojednání Jánose Jernyei-Kisse (*Maulbertsch und die tragische Malerei. Die Deckenbilder der Legende des hl. Stephan in der Pfarrkirche von Pápa*). Ikonografické otázky řeší rovněž článek Anny Jávora *Die Taufe Christi im Werk von Johann Lucas Kracker*, věnovaný zpracování novozákonního tématu Křest Krista ve tvorbě jiného z osobitých žáků vídeňské akademie Johanna Lucase Krackera, který působil a své oltářní obrazy a fresky zanechal nejen na teritoriu Moravy, ale i v Uhrách. Povědomí o umělcích, kteří prošli školením na malířské akademii ve Vídni, nicméně se po jeho ukončení usadili a trvale působili mimo hlavní umělecká centra, podnětným způsobem obohacuje studie Kataríny Kolbiar Chmelinové (*Academician on the Periphery. Johann Georg Walter in Modra*), zbavující závoje naprostého zapomnění malíře Johanna Georga Waltera, který si za své působiště zvolil svobodné královské město Modra na jihozápadním Slovensku.

Nová zjištění k dílu Karla Dankwarta, Jana Kryštofa Handkeho, Paula Trogera, Josefa Sterna nebo Huberta Maurera, malířů, kteří v průběhu 17. a zejména 18. století zanechali na Moravě stopy svého uměleckého působení, lze najít ve statích, respektive materiálových příspěvcích Andrzeje Kozieła (*Anton Martin Lublinský, that is Karl Dankwart. A few words about the painting "Martin Středa as defender of Brno" and its author*), Tomáše Valeše (*Jezuitská kolej v Olomouci a neznámá skica Jana Kryštofa Handkeho*), Petra Ariječuka (*Eine Auftragsarbeit Paul Trogers für Trebitsch /Třebíč/. Zur Identifikation eines ursprünglichen Bildes vom Hauptaltar der Pfarrkirche St. Martin*), Michaely Šeferisové Loudové (*„mit gleicher andacht alle Ins gesambt Täglich betten“: Nástěnné malby Josefa Sterna v kapli Paláce šlechticů v Brně*) a Pavla Suchánka (*Prameny k tvorbě Huberta Maurera a Johanna Georga Daringera*). Cenný příspěvek k poznání kulturního milieu na Moravě sklonku 18. století představuje tiskem vydaná zpráva bratislavského lékárníka Johanna Gottfrieda Stegmüllera alias Gottfrieda von Rotenstein z jeho cest po Moravě, uskutečněné v září 1782 a v listopadu 1790, jejichž jednotlivé zastávky rekapituluje a osobnost

jejího autora přibližuje Maria Pötzl-Malikova (*Gottfried von Rotenstein besucht Ende des 18. Jahrhunderts Mähren*).

K tematické pestrosti vydávaného svazku přispívají i články zabývající se autory, respektive díly, která v barokním období vznikla v jiných kulturních okruzích, v Čechách, případně v Itálii. Okolnosti vzniku teze, kterou v roce 1689 podle návrhu Johanna Jakoba Stevense von Steinfels vyryl Balthasar van Westerhout u příležitosti disputace benediktina Othmara Daniela Zinkeho, nově osvětluje a její ikonografický program řeší Anke Schlecht (*„Murenulas aureas Vermiculatas argento“: Das Thesenblatt zur Disputation von Othmar Daniel Zinke /1689/ als Würdigung von Abt Thomas Sartorius und Verbildlichung benediktinischer Bau- und Ausstattungstätigkeit*). Na postižení svébytného malířského rukopisu, který se zejména ve vrcholné fázi tvorby Petra Brandla stal ve dvacátých letech 18. století rozpoznávacím znakem jeho výtvarného projevu, se zaměřila a do souvislosti s dobovou historiografií uvedla Andrea Steckerová (*Petr Brandl – rukopis jeho podpisem. Poznámky k Brandlovi malířskému rukopisu*). Grafický cyklus planetárních božstev augsburského rytce a vydavatele Johanna Georga Hertela rozpoznala Radka Nokkala Miltová jako předlohy, které využil anonymní autor, dnes fragmentárně dochované rokokové výmalby na zámku ve Lnářích (*Planety v rocaillové architektuře ze zámku ve Lnářích a Johann Georg Hertel*).

Dosud nepublikovanou podobiznu vyslance urbínského dvora v Benátkách Gian Giacoma Leonardiho della Rovere hraběte z Montelabate, kvalitní dílo vzniklé v Benátkách v bezprostředním Tizianově okruhu, které bylo v minulosti součástí pozoruhodné obrazové sbírky rodiny Montelabate v brněnském paláci a posléze na zámku v Bystřici pod Hostýnem, detailně rozebírá Zdeněk Kazlepka (*„Köstliches und kunstreiches Stickwerck“: Portrét diplomata Gian Giacoma Leonardiho della Rovere hraběte z Montelabate ze zámku Bystřice pod Hostýnem*). Do mechanismu fungování uměleckého obchodu v Benátkách na počátku 18. století pak dává nahlédnout Lubomír Slavíček v komentované edici osvědčení o pravosti jednoho sta obrazů slavných mistrů, vystaveného dvanácti benátskými malíři, členy tamního *Collegia dei Pittori* (*„afermo quanto di sopra con mio giuramento“: Dvanáct benátských malířů osvědčuje v roce 1714 pravost obrazů*).

Lubomír Slavíček – Michaela Šeferisová Loudová

Editorial

On 6 June 2022, 100 years have passed since the birth of Professor Ivo Krsek, one of the first post-war graduates of the Department of Art History at Masaryk University, Brno and subsequently also its teacher for many years, who together with his classmates, his contemporaries Vlasta Kratinová (1920–2005) and Miloš Stehlík (1923–2020), and the only slightly younger Zdeněk Kudělka (1926–2000), contributed significantly to the major revival of research interest in Baroque art in Moravia. In his case, this was above all an in-depth knowledge of 17th and 18th century painting and the work of its representatives. This anniversary, together with the fact that next year we will commemorate the 30 years that have passed since Krsek's death, has become a prompt and a challenge for his students and successors to commemorate this prominent figure in the Brno School of Art History, to honour his memory by publishing a double issue of the periodical published by the Brno Department of Art History to which he himself contributed so intensively for many years. While preparing it therefore, the editorial staff have turned to a number of domestic and foreign specialists who deal with similar issues to those which occupied Ivo Krsek. We are truly glad that most of these respondents were pleased to accept our request and have submitted their contributions. Thanks to this, we have succeeded compiling a set of fourteen methodologically diverse studies, in which the authors, representatives of different generations, try to reflect on and, where possible, supplement and deepen the results that Ivo Krsek achieved in his concentrated elaboration of Central European and Italian early modern painting.

The introductory *laudatio* by Tomáš Valeš *Snění o Maulbertschovi. Ivo Krsek (1922–1993) a objevování „rakouského“ barokního malířství ve střední Evropě / Dreaming of Maulbertsch. Ivo Krsek (1922–1993) and the discovery of “Austrian” Baroque painting in Central Europe* brings us closer to the personality of the celebrant, especially in respect of one of the central themes of his research interests, focused on the suggestive artistic expression of Franz Anton Maulbertsch, one of the protagonists of the peak phase of Austrian Baroque painting. This is suitably complemented by a revised list of his works published from 1949 to 2022, including critical responses received not only by them but also by their author. The focal point of this double issue then logically consists of contributions about artists, on whose work Krsek's long-term research interest was primarily focussed. In addition to these, we have decided to republish one of his key journal studies *Maulbertsch's “Liberation of the Virgin” in the Moravian Gallery in Brno. On the relationship of Franz Anton Maulbertsch*

to Peter Paul Rubens, which was originally published in 1979 in the magazine *Umění*. The fact that the study, which was an extremely important contribution to the knowledge of Franz Anton Maulbertsch's work, remained difficult for the foreign professional public due to the language barrier, led us to the decision to print it unchanged, but this time in an English translation. A discussion by János Jernyei-Kiss (*Maulbertsch und die tragische Malerei. Die Deckenbilder der Legende des hl. Stephan in der Pfarrkirche von Pápa*) devotes attention to Maulbertsch's work, and specifically to the interpretation of the iconographic programme of the fresco decoration in which the painter in 1782 and 1783 worked on the St Stephen legend in the parish church in the Transdanubian town of Pápa. Iconographic issues are also addressed in the article by Anna Jávor *Die Taufe Christi im Werk von Johann Lucas Kracker*, dedicated to an elaboration of the New Testament topic of the baptism of Christ in the work of another of the special pupils of The Vienna Academy of Johann Lucas Kracker, who was active and left his altar paintings and frescoes not just in Moravia, but in Hungary also. Our knowledge of artists who underwent training at this artist's academy in Vienna, but on completing settled and worked as artists outside the principal artistic centres is significantly enhanced however, by the study by Katarína Kolbiar Chmelinová (*Academician on the Periphery. Johann Georg Walter in Modra*), removing the veils of complete oblivion from the painter Johann Georg Walter, who chose the royal free city of Modra in south-western Slovakia as his place of work.

New findings on the *œuvre* of Karl Dankwart, Johann Christoph Handke, Paul Troger, Josef Stern and Hubert Maurer, painters who during the 17th and especially the 18th century left traces of their artistic activities in Moravia, can be found in the articles and material contributions of Andrzej Kozieł (*Anton Martin Lublinský, that is Karl Dankwart. A few words about the painting “Martin Středa as defender of Brno” and its author*), Tomáš Valeš (*Jezuitská kolej v Olomouci a neznámá skica Jana Kryštofa Handkeho / The Jesuit College in Olomouc and an unknown sketch by Johann Christoph Handke*), Petr Arijčuk (*Eine Auftragsarbeit Paul Trogers für Trebitsch / Třebíč. Zur Identifikation eines ursprünglichen Bildes vom Hauptaltar der Pfarrkirche St. Martin*), Michaela Šeferisová Loudová (*„mit gleicher andacht alle Ins gesambt Täglich betten“. Nástěnné malby Josefa Sterna v kapli Paláce šlechticů v Brně / Murals by Josef Stern in the chapel of the Palace of Noble Ladies in Brno*) and Pavel Suchánek (*Prameny k tvorbě Huberta Maurera a Johanna Georga Däringera / Sources for the œuvre of Hubert Maurer and Johann Georg Däring*). A valuable contribution to our

knowledge of the cultural milieu in Moravia at the end of the 18th century is represented by a printed report published by the Bratislava pharmacist Johann Gottfried Stegmüller, alias Gottfried von Rotenstein, about his trips to Moravia in September 1782 and in November 1790, the individual stops of which are recapitulated, and the personality of its author presented by Maria Pötzl-Malikova (*Gottfried von Rotenstein besucht Ende des 18. Jahrhunderts Mähren*).

Articles dealing with authors, or more exactly, with works which were created in the Baroque period in other cultural circles, in Bohemia or in Italy, also contribute to the thematic diversity of the volume being published. The circumstances of the origin of the thesis, which was engraved by Balthasar van Westerhout in 1689 to a design by Johann Jakob Stevens von Steinfels on the occasion of a disputation by the Benedictine Othmar Daniel Zinke are illuminated and its iconographic programme addressed by Anke Schlecht („*Murenulas aureas Vermiculatas argento*“. *Das Thesenblatt zur Disputation von Othmar Daniel Zinke /1689/ als Würdigung von Abt Thomas Sartorius und Verbildlichung benediktinischer Bau- und Ausstattungstätigkeit*). Andrea Steckerová (*Petr Brandl – rukopis jeho podpisem. Poznámky k Brandlovu malířskému rukopisu / Peter Brandl – brushwork as his signature. Notes on Brandl's brushwork*) has focused on – in connection with contemporary historiography – capturing the distinctive artistic signature style which became a distinguishing feature of Peter Brandl's artistic expression in the 1720s, especially in the peak phase of his work. The graphic cycle of the planetary deities by the Augsburg engraver and publisher Johann Georg

Hertel was recognized by Radka Nokkala Miltová as models used by the anonymous artist of the Rococo paintings now only preserved as fragments at the château in Lnáře (*Planety v rocaillové architektuře ze zámku ve Lnářích a Johann Georg Hertel / The planets in rocaille architecture from the château at Lnáře and Johann Georg Hertel*).

A hitherto unpublished portrait of the Ambassador of the Urbino Court in Venice Gian Giacomo Leonardi della Rovere, Count of Montelabate, a work of high quality which originated in Venice in Titian's immediate circle, in the past part of the remarkable picture collection of the Montelabate family in the Brno Palace and later at the castle in Bystřice pod Hostýnem, is analyzed in detail by Zdeněk Kazlepka („*Köstliches und kunstreiches Stickwerck*“. *Portrét diplomata Gian Giacoma Leonardiho della Rovere hraběte z Montelabate ze zámku Bystřice pod Hostýnem / Portrait of the diplomat Gian Giacomo Leonardi della Rovere Count of Montelabate from the château at Bystřice pod Hostýnem*). Lubomír Slavíček then gives us an insight into the mechanics of the art trade in Venice at the beginning of the 18th century in an annotated edition of the certificates of authenticity of one hundred paintings by famous masters, exhibited by twelve Venetian painters, members of the local Collegia dei Pittori („*afermo quanto di sopra con mio giuramento*“. *Dvanáct benátských malířů osvědčuje v roce 1714 pravost obrazů / In 1714 twelve Venetian painters confirm the authenticity of pictures*).

Lubomír Slavíček – Michaela Šeferisová Loudová